

dr. Zsigmond Csaba

**Védett állat- és növényfajok illegális kereskedelmével foglalkozó
nemzetközi bűnszervezetek
című doktori értekezés tézisei**

Témavezető:

Dr. Polt Péter tanszékvezető egyetemi tanár

2023

Tartalom

1. Bevezetés.....	3
2. Fogalmi meghatározások (konceptualizáció).....	4
3. Az értekezés hipotézisei	5
4. Kutatási célok.....	6
5. Módszertan	6
5.1. Kutatás adatbázisban	6
5.2. Aktakutatás.....	7
5.3. Félig strukturált szakértői interjúk.....	8
6. A releváns szakirodalom áttekintése	9
7. Az elvégzett kutatások röviden fejezetenként	10
8. Következtetések.....	14
9. Új tudományos eredmények.....	16
9.1. Újabb illegális nemzetközi kereskedelmi trendek az EU területén	16
9.2. A Magyarországot érintő nemzetközi illegális állat- és növénykereskedelemben hazánk is érintett.....	17
9.2 A magyar Btk. bünszervezet fogalma nem alkalmazható több olyan szervezett bűnözői csoportra mely a palermói egyezmény szerint szervezett bűnözői csoportnak minősül	19
9.4. A nyomozó hatóságok közötti nemzetközi információcsere hiánya a nemzetközi jellegű bűnügyekben	19
9.5. Hazánkban a nemzetközi szinten működő vállalati bűnözői csoportok és szervezetlen hálózatok érintettek a vadon élő állat- és növényfajok illegális kereskedelmében.....	20
9.6. A hazánkat érintő szervezett elkövetéshez nem kapcsolódnak olyan más súlyos bűncselekmények melyek a nemzetközi szakirodalom szerint globálisan jellemzők.	22
10. Ajánlások.....	22
11.A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága.....	24
A tézisfüzethez felhasznált irodalom jegyzéke	25
A jelölt életrajza	27

„...Jól tudod Te édes Népem, hogy csak értelem és szorgalom árán tarthatod meg hazádat; hogy számbeli csekély voltodat csak eszed pallérozásával pótolhatod meg; hogy értelemből fakadó szeretettel kell közeledned mindnyájunk szülő anyjához, a természethez, mely alkotó, de romboló hatalmával is oktat, vezérel, hogy megtalálhassad a magad és cseléded kenyerét, hazád földjén boldogulásodat...”

Herman Ottó: A madarak hasznáról és káráról

1. Bevezetés

A tudományos probléma megfogalmazása

E sorok a XXI. század második évtizedében még inkább aktuálisak, amikor az emberi civilizáció következtében a természetes környezetünket olyan tömeges rombolásnak tesszük ki melynek eredményeként az elmúlt évtizedekben a természetes élőhelyek jelentősen csökkennek, a IUCN vörös listája szerint mintegy 26500 állat- és növényfajt fenyeget a kihalás. A tömeges fajpusztulás okai a természetes élőhelyek jelentős csökkenése és a vadon élő állat- és növényfajokkal való legális és illegális kereskedelem.

Jelen értekezésem elsősorban a nemzetközi illegális vadkereskedelem és a szervezett bűnözés kapcsolatát elemzi. A globális szinten megvalósuló védett állat- és növényfajok illegális kereskedelme súlyosan veszélyezteti a biodiverzitást (Rosen & Smith, 2010), melynek jelentős mértékű károsodása az emberi környezet teljes pusztulását okozhatja. A tevékenység globális, komoly fenyegetéseket rejt. Egyes nemzetközi közösségek és nemzetközi szervezetek (UNODC, Interpol, Europol, EU) már több évtizede felhívják a figyelmet arra, hogy a vadvilági bűncselekmények a biodiverzitás veszélyeztetésén kívül hozzájárulnak a klímaváltozáshoz, veszélyeztetik az emberi egészséget, egyes országok gazdaságára és nemzetbiztonságára is hatással lehetnek (Pádár és mtsai., 2022). Mindezekon felül az ezzel foglalkozó bűnözők óriási hasznot húzhatnak ebből.

Felismerve a nagy anyagi haszon lehetőségét e globális bűnözési formában a nemzetközi szervezett bűnözés egyre nagyobb részt vállal (Interpol 2022, UNODC 2020), ami tovább fokozza veszélyességét. A fentiekon túlmenően óriási károkat okozhat a világ gazdaságban, mivel olyan súlyos bűncselekmények is kapcsolódhatnak hozzá, mint a vesztegetés (Wyatt, 2015, D. P. van Uhm & Moreto, 2017), pénzmosás (Viollaz és mtsai., 2018) mely bűncselekmények egyes államok stabilitását jelentősen aláássák (Wyatt 2013).

Az illegális állat- és növénykereskedelem a kereslet nélkül nem létezne. A védett állatokat és növényeket szerte a világon különböző célokból keresik:

- hobbyállat, étkezési célok, dísz tárgyak készítése, ruházati termékek készülhetnek egyes állatok szőrmejéből, gyógyászati illetve étkezési célokból.

A kereslet egy idősebb az emberiséggel, és ez vezetett oda, hogy egyes állat és növényfajok kipusztultak, illetve súlyosan veszélyeztetetté váltak. Az illegális vadászat, kereskedelem azon túl, hogy egyes fajok kipusztulását eredményezi, a legújabb kutatások szerint az emberi egészséget is súlyosan fenyegeti. Az ENSZ Környezetvédelmi programja által végzett kutatás kimutatta, hogy a fertőző betegségek 70% -a zoonotikus, ami azt jelenti, hogy állatról emberre terjednek. (UNODC 2020). Az illegális állatkereskedelemben semmilyen állategészségügyi hatósági ellenőrzés nem létezik, így ennek megfelelően világjárványok kitörését okozhatják. Jelenleg még nem bizonyított tény, hogy a jelenleg is tartó pandémiát okozó COVID 19 vírus állatokról terjedt emberre, azonban tény, hogy a vírus állat piacon jelent meg először.

A fent említettekre figyelemmel e bűncselekmények elleni fellépés mind a nemzetközi, mind a nemzetállamok részéről kiemelt prioritást kell élvezzen, így annak kutatása, elemzése is kiemelt társadalmi feladat. Többek között ezért is választottam értekezésem témájaként ezt a speciális területet.

Az értekezésben kiemelt figyelmet kap a védett állat- és növényfajok illegális nemzetközi kereskedelme és a szervezett bűnözés kapcsolata. Ezzel a tevékenységgel foglalkozó szervezett bűnözői csoportok struktúrája, működése, a kapcsolódó egyéb bűncselekmények. Vizsgálom azt is, hogy ezek a szervezett bűnözői csoportok mennyire felelnek meg a palermói egyezmény szervezett bűnözői csoport fogalmának, illetve a hazánkat érintő nemzetközi jellegű, szervezett elkövetés a magyar büntetőjog bűnszervezet fogalmának.

2. Fogalmi meghatározások (konceptualizáció)

Az értekezés címében és az értekezésben használt fogalmak az alábbiak szerint értelmezhetők:

A „szervezett bűnözői csoportok”: az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény (a továbbiakban: palermói egyezmény) kihirdetéséről szóló 2006. évi CI. törvény 2. cikkének a) pontja szerinti tételes fogalom.

„szervezett bűnözői csoport”: bizonyos ideig fennálló, három vagy több főből álló strukturált csoport, amely összehangoltan működik egy vagy több, a jelen Egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény elkövetése céljából, közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére törekedve”.

A „nemzetközi jelleg” szintén a palermói egyezménybe foglalt bűnügyekre vonatkozik. A palermói egyezmény 3. cikk (2) bekezdése szerint, egy ügy akkor nemzetközi jellegű, ha

- a) azt több mint egy államban követik el;
- b) azt egy államban követik el, de előkészítésének, tervezésének, irányításának és ellenőrzésének jelentős részét egy másik államban végzik;
- c) azt egy államban követik el, de olyan szervezett bűnözői csoport vesz benne részt, amely egynél több államban folytat bűnöző tevékenységeket; vagy
- d) azt egy államban követik el, de jelentős hatással van egy másik államra nézve.

A „védett állat-és növényfajok illegális nemzetközi kereskedelme”: ahogyan ismertetem a nemzetközi, angol nyelvű nemzetközi szakirodalom eléggé széles körű ebben a témában: a források a „wildlife trafficking”, „wildlife trading” illetve „wildlife crime” kifejezéseket használják.

Az igen limitált hazai szakirodalomban kevés meghatározást lehet találni, e bűncselekményre, jellemzően a Btk. 241.§ (1) bekezdésében megfogalmazott természetkárosítás tényállását használják. Létezik olyan hazai publikáció, mely a „vadvilági büntetendő cselekmények” meghatározást használja erre a jelenségre (Sziebig 2021).

Az általam használt fogalom meghatározásához a különböző fogalom meghatározások közös elemeit vettem figyelembe: azaz a védett állat- és növényfajok illegális kereskedelme alatt mindazon tevékenységet értem, amely bármely nemzetközi, vagy nemzeti jogszabály alapján védett állat- és növényfajjal kapcsolatos cselekmény így azok orvvadászata, kereskedelme, birtoklása, szállítása, csempészete és értékesítése ide tartozik.

3. Az értekezés hipotézisei

1. Az Európai Unió területén a védett állat és növényfajok illegális kereskedelmében a lefoglalási adatok elemzésével újabb olyan trendek fedezhetők fel, mely a szervezettség jeleit mutatják.
2. A nemzetközi szervezett bűnözői csoportok által elkövetett illegális állat- és növénykereskedelemben Magyarország is érintett.
3. A hatályos magyar bünszervezet fogalom a nemzetközi egyezményeknél jóval szűkebb, így a kutatás során megismert csoportos elkövetési módokra nem alkalmazható
4. A nemzetközi információcsere a magyarországi ügyekben alapvetően nem jellemző, a külföldi szálak nem kerülnek felderítésre
5. Hazánkban jellemzően nem az ún. klasszikus, hierarchikus bünszervezetek érintettek a védett fajok nemzetközi illegális kereskedelmében, hanem a vállalati bűnözői csoportok és az ún. szervezetlen hálózatok.

6. Magyarországot érintő nemzetközi illegális védett állat és növénykereskedelem nem kapcsolódik más olyan szervezett bűnözéshez köthető bűncselekmény, melyek a nemzetközi kutatások szerint globálisan jellemző

4. Kutatási célok

- a) A védett állat- és növényfajokkal való illegális nemzetközi kereskedelem jellemzőinek, tendenciáinak megismerése,
- b) megismerni a védett állat-és növényfajok illegális kereskedelmében részt vevő szervezett bűnözői csoportok struktúráját, működését,
- c) megismerni a védett állat- és növényfajok illegális kereskedelméhez milyen más súlyos bűncselekmények kapcsolódnak,
- d) megismerni hazánk érintettségét a nemzetközi illegális állat- és növénykereskedelemben,
- e) a hazánkat érintő csoportos elkövetés megfelel-e a palermói egyezmény által megfogalmazott szervezett bűnözői csoport fogalomnak,
- f) a magyar büntetőjogban alkalmazott bűnszervezet fogalom dogmatikailag mennyire tér el a palermói egyezmény szervezett bűnözői csoport fogalmától,
- g) mennyire jellemző a nemzetközi információcsere a nemzetközi jellegű, védett állat-és növényfajok illegális kereskedelmében indult hazai nyomozásokban?

5. Módszertan

5.1. Kutatás adatbázisban

A hipotézis vizsgálatához a www.wildlifetradeportal.com weboldalon végeztem keresést 2015-2021. év közötti intervallumban. A [wildlifetradeportal.com](http://www.wildlifetradeportal.com) egy nyílt forrású adatbázis, melyet a TRAFFIC (NGO) működtet. Az adatbázis alapjául szolgáló adatok a publikusan elérhető információk (médiában angol nyelven megjelenő hírek) alapján vannak feltöltve. Hangsúlyozandó, hogy az adatok nem teljes körűek, mert egyrészt nem minden ország végrehajtó szervei és nem minden lefoglalásról tesz közzé közleményt. Továbbá, egyes szakértők szerint az illegális vadvilági kereskedelemben a tényleges lefoglalások száma mintegy 10%-a lenne a valóban csempészett árunak (Stiles és mtsai., 2013). Ennek ellenére a visszatérő jellegű (10 vagy annál több esetben végrehajtott lefoglalás azonos faj esetében, azonos országokat érintően) védett állati vagy növényi áru különböző trendek létét jelzik,

melyek újabb kutatási vizsgálati utakat jelölnek ki, illetve az illetékes hatóságok figyelmét is felhívják.

5.2. Aktakutatás

Az aktakutatáshoz először statisztikai adatokat és kimutatásokat (ügyszámok) kértem be a Nemzeti Adó- és Vámhivaltól, illetve az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Értékelő és Elemző Főosztályától 2015-2021 év közötti időszakra. Az adatbekérésben a NAV esetében a védett fajok lefoglalási adatait kértem, míg az ORFK esetében a természetkárosítás gyanúja (Btk. 242. §. (1) bekezdés a) és b) pontjába ütköző) miatt folyamatban volt bűnügyeket az ENYÜBS¹ adatok alapján, megyei lebontásban. A bekért statisztikai adatok alapján vontam le következtetéseket különböző visszatérő jelenségekre.

Már a NAV válaszában mellékleteként küldött táblázat megállapítható volt több tendencia és nemzetközi csempész útvonal, mely további kutatási irányokat jelölt ki egyrészt a szakirodalmi, aktakutatások, illetve az elkészítendő interjúk vonatkozásában.

A lefoglalási adatok ugyanis arról tanúskodnak, hogy

- a magyar-ukrán határviszonylatban jellemzően a CITES egyezmény által védett hóvirágot, vagy más hazai jogszabály által védett növényt csempésznek az országba.
- a magyar-román viszonylatban elsősorban a magyar jogszabályok által védett madarakat csempésznek.
- a Liszt Ferenc nemzetközi repülőtéren elsősorban védett növényeket tartalmazó gyógyhatású készítményeket hoznak az országba.

A rendőrség nyomozó hatóságai a vizsgált időszakban természetkárosítás bűntette gyanúja miatt országos szinten összesen 769 db rendbeli bűncselekmény ügyében zárták le a nyomozást, melynek pontos megoszlása a Btk. 242.§ (1) bekezdés a) pontjába ütköző 570, míg a b) pontba ütköző 199 rendbeli bűncselekmény.

Mindez összesen 383 db elrendelt bűnügyet jelent a 2014-2021-es időszakban. Ez a szám azért tér el a rendbeliségtől mivel egyes ügyekben több esetben nem csak egy rendbeli bűncselekmény került a statisztikába. Azokban az ügyekben, ahol például több védett egyed foglaltak le vagy több elkövető szerepel, akkor az több rendbeli bűncselekményt jelent egy bűnügyben, a rendbeliséget az egyedek vagy elkövetők száma határozza meg.

¹ Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika

Meg kell jegyezni azt is, hogy az ENYÜBS egy követő jellegű statisztikai rendszer, vagyis a nyomozó hatóságoktól az egyes ügyek adatai csak akkor kerülnek a rendszerbe, ha egy adott nyomozó hatóság a nyomozást lezárta, ami lehet vádemelés, vagy a büntetőeljárás törvény által felsorolt nyomozás megszüntetések valamely oka. Ezt azt jelenti, hogy ha ügy egy adott tárgyévben került a statisztikába elképzelhető, hogy évekkorábban keletkezett.

Az ORFK 383 db konkrét ügy számával felsorolva is megküldte a táblázatokat. Az így kapott válasz alapján futottam át a 383 bűnügyet, melyekben további elemzéseket végeztem, és szűkítettem a kutatás szempontjából lényeges ügyek számát. Csak azokat az eseteket választottam ki melyek valóban az egyezményben megfogalmazott „nemzetközi jelleg”-el bírnak, és szervezett vagy csoportos elkövetésre utaltak az ügy egyes adatai.

Ezek a szempontok az alábbiakban²:

- Az áru külföldről származott, valamilyen cégtől az elkövetés tárgyaként lefoglalt állat vagy növény, vagy azok származéka, és a terméket online rendelték,
- A bűncselekmény elkövetési magatartása az országba behoz, kivisz, vagy átszállít volt, és kereskedelmi mennyiség volt,
- Az árut belföldön foglalták le és külföldről származott, és annak mennyisége kereskedelmi volt, (ami nemzetközi ellátólánc fennállására, azaz több személy elkövetésére utalhat).

A fenti szűrés alapján az alábbi nyomozóhatóságoknál találtam az alábbi megoszlásban a korábban folyamatban lévő bűnügyeket. Ezeket az ügyeket vontam részletes elemzés alá.

Repülőtéri Rendőr Igazgatóság 70 bűnügy

Csongrád-Csanád Megyei Rendőr-főkapitányság 3 bűnügy

Szabolcs-Szatmár Megyei Rendőr-főkapitányság 35 bűnügy

Zala Megyei Rendőr-főkapitányság 2 bűnügy

5.3. Félig struktúrált szakértői interjúk

² Kihagytam például a további vizsgálatból mikor valaki közúti forgalomban magánszemélyként behozott 1 db élő papagájt, vagy repülővel személyforgalomban egy korallt

Az interjúk legfőbb irányai a Magyarországot érintő (cél, tranzit, vagy forrásország) nemzetközi kereskedelem, és az ezzel összefüggésben felmerülő szervezettség voltak.

Az alanyok kiválasztásánál az elsődleges szempont az volt, hogy a kiválasztott alany az értekezés egyes hipotézisei tekintetében megfelelő ismeretekkel rendelkezik.

Ennek megfelelően készültek szakértői interjúk:

- KR NNI Korrupciós és Gazdasági Bűnözés Elleni Főosztály Kiemelt Ügyek Osztály Környezeti Bűnözés Elleni Alosztály vezetőjével,
- Agrárminisztérium Biodiverzitás és Természetmegőrzési Főosztály vezetőjével,
- A NAV Repülőtéri Igazgatóságának munkatársával,
- A romániai MILVUS madárvédelmi alapítvány munkatársával.

6. A releváns szakirodalom áttekintése

Az általam választott kutatási téma igen speciálisnak számít Magyarországon: már a nagyobb halmazt tartalmazó „környezeti bűncselekmények” témában sem jelent meg túl sok publikáció hazánkban (5660), az eggyel kisebb halmazt tartalmazó „természet elleni bűncselekményekben” kevesebb (3550), míg a természet elleni bűncselekményeken belüli még kisebb halmazt a „természetkárosítás” képezi (199), és a „természetkárosítás védett állat- és növényfajokra” elkövetett bűncselekmények pedig a legszűkebb kört adták ki a „googlescholar” keresőben, összesen 63 magyar nyelvű publikációt találtam (1. ábra).

Szervezett bűnözés témában 7860 db publikáció jelent meg összesen, míg ha a keresőbe a „szervezett bűnözés” és a „környezeti bűncselekmények” kulcsszavakat írtam be, így már csupán 27 db publikációt adott ki a rendszer, és a kereső felület a legszűkebb kört pedig a „szervezett bűnözés” „védett fajok” keresés alapján adta ki, mindösszesen: 12 db publikációt.

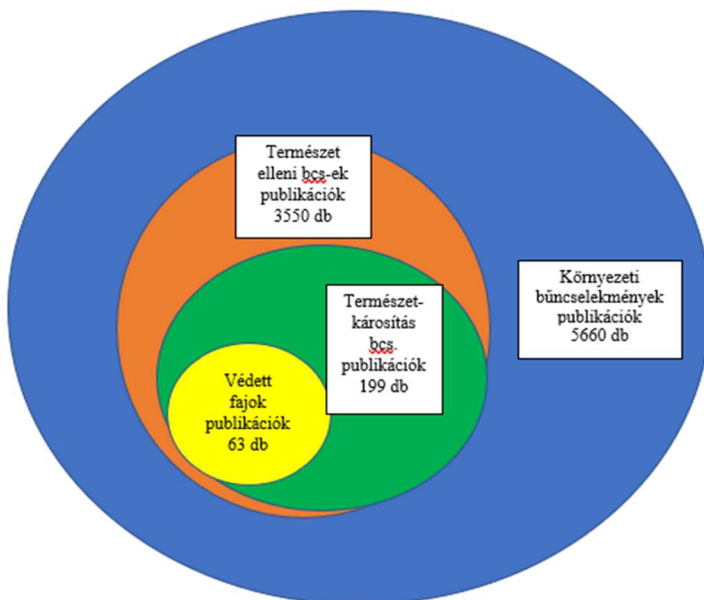
Mindez mutatja, hogy a hazai szakirodalom igen limitáltan áll a hazai kutatók rendelkezésére nem csupán a védett fajokra elkövetett természetkárosítás témájában, hanem azon belül a szervezett bűnözést is tárgyaló kutatások tekintetében is. Tehát ez a téma hazánkban egyenlőre egy igen kevésbé kutatott terület.

A nemzetközi (angol nyelvű) szakirodalom ennél jóval gazdagabb. Angol nyelven a védett fajokra elkövetett természetkárosítás bűncselekményeket (ami a legszűkebb kör nálunk), „wildlife crime” néven lehet meghatározni. E két szó alapján végzett keresésre összesen 121.000 találatot adott a rendszer: ezekben tudományos kutatásokon alapuló cikkek éppúgy

megtalálhatók, mint könyvek, könyvfejezetek, vagy akár hivatalos nemzetközi szervezetek jelentései (ENSZ, UNODC, EUROPOL stb.) vagy akár nemzetközi szinten működő jelentős NGO-k jelentései, melyek igen gyakran az általuk finanszírozott kutatások eredményeit tartalmazzák (TRAFFIC, Environment Intelligence Agency stb.).

A kiadott igen nagy számú publikáció szűkíthető azzal, ha a védett fajok nemzetközi illegális szállítására keresünk, az „international illegal wildlife trafficking” szavak beírásával, azonban így is elég nagyszámú 24.000 db találatot adott a rendszer.

1. számú ábra: A környezeti bűncselekmények témában magyar nyelven megjelent publikációk szűkítve a védett fajokra elkövetett bűncselekményekig

Az igen nagy mennyiségű angol nyelvű publikáció megszüréséhez több más olyan kulcsszavakat kellett beiktatnom, melyek alapján jelentősen szűkíteni tudtam azt a szakirodalmi adathalmazt mely alapján ki tudtam szűrni a számomra releváns publikációkat. A nemzetközi szakirodalmi szűrés során az értekezés egyes fejezeteihez igazodva további kulcsszavak segítségével végeztem a keresést a googlescholar rendszerben, és a találatok alapján választottam ki azt a releváns szakirodalmat, mely a kutatás és az értekezés megírásnak alapjául szolgált.

7. Az elvégzett kutatások röviden fejezetenként

Az értekezés 6. „A vadon élő állat és növényfajok védelmét biztosító jogi szabályozás és intézményrendszer nemzetközi szinten és hazai vonatkozásban” című fejezetében a vonatkozó

nemzetközi és hazai szakirodalom segítségével felvázolom a környezet és természet védelmét biztosító egyes szabályozások kialakulását és fejlődését, mint a nemzeti és nemzetközi jogi szabályozás részét. A természet védelmét biztosító nemzetközi egyezmények a XX. század elején jelentek meg, és a század folyamán fejlődtek tovább. A szabályozás nemzetközi fejlődésének történetén kívül a tárgyban tartott nemzetközi konferenciákat is tárgyalom időrendi sorrendben.

A nemzetközi szabályozás történetéhez hasonlóan bemutatom a természet védelmét szolgáló egyes jelentősebb nemzetközi szervezeteket (kormányközi és nem kormányközi), és cselekvési lehetőségeiket.

Ugyanebben a fejezetben tárgyalom szakirodalmi feldolgozás segítségével a természet hazai védelmét biztosító büntetőjogi szabályozás kialakulását, fejlődését, illetve alapos elemzés alá vonom a vonatkozó hatályos Btk. tényállást, és az azzal kapcsolatos joggyakorlatot néhány jellemző büntető bírói döntés alapján. Ezt követően a természet büntetőjogi védelmét biztosító egyes intézményeket, nyomozó hatóságokat (Rendőrség, NAV) és feladataikat mutatom be.

Az értekezés 7. „A szervezett bűnözés elméleti megközelítéseitől a bűnszervezet nemzetközi és hazai jogi fogalmáig” című fejezetben a szervezett bűnözés nemzetközi szakirodalmi meghatározásait és a szervezett bűnözés egyes jellemzőit vizsgálom. Több kiterjedt és alapos nemzetközi kutatás volt e tárgyban, mindezek vizsgálták a szervezett bűnözői csoportok struktúráját, működését, tevékenységét, az elkövetett bűncselekményeket, a csoport létszámát, működési területét, idejét, befolyását a politikára, az erőszak alkalmazását, legális gazdasági életben való részvételüket, egymással való kapcsolatukat.

Ugyanígy vizsgálom a szervezett bűnözői csoport, mint egzakt jogi meghatározás nemzetközi jogi fogalmait.

Mindezen felül a szervezett bűnözéssel kapcsolatos jelentősebb hazai kriminológiai elméleteket és meghatározásokat elemzem, továbbá a hatályos magyar Btk. bűnszervezet fogalmát is. A fejezetben végül részletes elemzés segítségével állapítom meg mennyire illeszthető a hatályos magyar bűnszervezet fogalom a nemzetközi és hazai kriminológiai kutatások eredményei alapján megállapítható egyes szervezett csoportokra.

Az értekezés 8. „Lefoglalási trendek globálisan és az EU területén” című fejezete a CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and

Flora) egyezmény által védett állat és növényfajok globális szinten jelentkező lefoglalási adatait, illetve külön az Európai Unió területére irányuló illegális importjára és az Európai Unióból más országokba irányuló illegális exportjára vonatkozó lefoglalási adatokat, és azok tendenciáit vizsgálja. Az illegális vadkereskedelem lefoglalási adatainak elemzése fontos információként szolgál az import és export országokról és mélyebb betekintést enged e jelenség megértéséhez. A kutatáshoz a www.wildlifetradeportal.com adatbázis adatait használtam.

A 9. „Nemzetközi szervezett bűnözői csoportok az illegális vadkereskedelemben” című fejezetben a nemzetközi szakirodalom (kutatások, nemzetközi szervezetek jelentései) elemzésével, konkrét esetek bemutatásával vizsgálom a bűnszervezetek struktúráját, működését.

A határokon és sokszor kontinenseken átívelő illegális állat és növénykereskedelemben ritkábban jellemző a magányos elkövetés, hiszen a forrásországtól egészen a végfelhasználóig mind földrajzi mind munkamegosztási szempontból hosszú út vezet, mely emberek láncolatának (ellátólánc) kialakítását igényli, így a csoportos elkövetés a leginkább jellemző. E csoportok nem minden esetben érik el a Palermói egyezmény nemzetközi szervezett bűnözői csoport fogalmi szintjét.

Az illegális vadkereskedelemmel foglalkozó bűnözői csoportok típusait kutatták Wyatt és munkatársai, melynek eredményeit legutóbb 2020-ban megjelent publikációjukban írták le (Wyatt és mtsai., 2020). A publikáció szerint az illegális vadkereskedelemben alapvetően három típusú bűnözői csoport részvétele figyelhető meg:

Első kategória az ún. szervezett bűnözői csoport (organized criminal group), mely struktúráját és működését tekintve egyértelműen a Palermói egyezményben foglalt szervezett bűnözői csoport fogalmának felel meg. Minden esetben jellemző ezekre a csoportokra a magas fokú szervezettség (munkamegosztás), kapcsolat más bűncselekményekkel, a korrupciós kapcsolatok az állami hivatalnokok különböző szintjeivel, illetve bizonyos fokban változó opportunizmus a vadvilági bűncselekmény elkövetésére. A második a kategória az ún. vállalati bűnözői csoportok (corporate crime groups), melyben valamely országban bejegyzett, legálisan működő cég keretén belül követnek el bűncselekményeket (Wyatt és Davies Forthcoming 2020). E csoportoknál is megfigyelhető a szervezettség (maga a vállalat adja a keretet), illetve változó sajátosságuk az opportunizmus és a korrupciós kapcsolatok kihasználása, illetve soha nem jellemző más bűncselekményekkel való kapcsolat. Ennél a kategóriánál változhat, hogy megfelelnek-e a szervezett bűnözői csoport fogalomnak. A harmadik kategória laza hálózatok

halmaza, melyeknél nem tapasztalható a szervezettség, viszont az opportunisták elkövetés és más bűncselekményekkel való kapcsolat minden esetben, továbbá a korrupció alkalmazása eseténként (Wyatt és mtsai., 2020).

A 10. "A nemzetközi illegális állat- és növénykereskedelelem és más a szervezett bűnözéshez kapcsolódó bűncselekmények" című fejezetben nemzetközi szakirodalom elemzésével tárom fel a kapcsolódó bűncselekményeket.

A szakirodalom szerint a nemzetközi illegális kereskedelem az egyik leginkább jövedelmező üzletágnak számít az globális bűnözői vállalkozások között (Nellemann és mtsai., 2016), és mint arra már több kutatás, illetve nemzetközi szervezet felhívta a figyelmet, a tevékenység már önmagában is a szervezettség jeleit mutatja, veszélyes, jól szervezett bűnszervezetek is foglalkoznak e tevékenységgel. A globális illegális állat- és növénykereskedelelem társadalomra veszélyességét fokozza, hogy jellemzően más súlyos bűncselekmények is kapcsolódnak hozzá: mint a csalás, a korrupció, a pénzmosás, a fegyverkereskedelelem, a hamis árukkal való kereskedelem, illetve a drog-, fegyver-, valamint emberkereskedelelem (Anagnostou & Doberstein, 2021).

Az ENSZ Biztonsági Tanácsának megállapítása szerint egyre inkább jellemzőek az átfedések, a konvergencia a különböző tiltott termékek kereskedelmében (De Boer & Bosetti, 2015). A kutatók mostanában kezdtek bizonyítékokat szolgáltatni és megalapozni egy elméleti keretrendszert a környezeti bűncselekmények és más bűncselekmények közötti konvergencia vonatkozásában (D. van Uhm és mtsai., 2021; D. P. van Uhm & Moreto, 2017; D. P. van Uhm & Nijman, 2020).

Az átfedések változhatnak aszerint, hogy egy szervezett bűnözői csoport eseti jelleggel foglalkozik illegális vadkereskedelemmel más tiltott áruk kereskedelme mellett, vagy a csoportnak ez a fő tevékenysége (D. P. van Uhm & Nijman, 2020). Nem ismert pontosan, hogy mennyire jellemző a szervezett bűnözés az illegális vadkereskedelemeire, annyi azonban tény, hogy nem csak szervezett keretek között zajlik (Anagnostou, 2021).

Nemzetközi kormányközi és nem kormányközi szervezetek (UNODC, TRAFFIC) több jelentésben említik, hogy más szervezett bűnözői aktivitás is kapcsolódhat e tevékenységhez, ez az állítás azonban általában csak említés szintjén marad, mivel részletes analízissel, vagy más bizonyítékkal nem támasztják alá. Jellemzően a tudományos szakirodalomban található részletes, objektív tényeken alapuló elemzések. Egy kvantitatív tudományos kutatás vontatja alapos elemzés alá a témában a nemzetközi szakirodalomban angol nyelven megjelent

tudományos cikkeket (Anagnostou & Doberstein, 2021). Ezt a kutatást és annak eredményeit részletesen bemutatom ebben a fejezetben. Összességében megállapítom, hogy a nemzetközi kábítószer kereskedelem, pénzmosás, korrupciós bűncselekmények, és erőszakos bűncselekmények kapcsolódnak a vadon élő védett állat- és növényfajok illegális nemzetközi kereskedelméhez.

A 11. „Szervezett bűnözői csoportok a magyarországi nemzetközi jellegű illegális állat- és növénykereskedelem vonatkozásában” című fejezetben a magyarországi illegális állat- és növénykereskedelem jellemzőit, összefüggéseit és nemzetközi jellegű szervezettségét vizsgálom. Ahogyan a korábbi fejezetekben itt is a palermói egyezmény szervezett bűnözői csoport fogalmát veszem a vizsgálat alapjául. A fejezetből kitűnik, hogy az utóbbi időben hazánk elsősorban cél és tranzitország szerepét tölti be, de ahogyan konkrét ügyek is tanúsítják időnként forrásországgként szolgál egyes fajok (pl. énekesmadarak) vonatkozásában.

A korábban felvázolt szervezett bűnözői csoport struktúrák mindegyike megállapítható: nemzetközi vállalati bűnözés, szervezetlen csoportok és bizonyos esetekben a hierarchikus bűnözői csoportok részvételére utaló jelek is kimutathatók.

A fejezet megírásához bűnügyi statisztikai adatokat elemeztem, lezárt bűnügyek aktáit vizsgáltam, illetve szakértői interjúkat készítettem.

8. Következtetések

A doktori értekezésem rámutat arra, hogy a védett állat- és növényfajok nemzetközi illegális kereskedelme súlyosan veszélyezteti a Föld élővilágának biodiverzitását, mely közvetlen hatással lehet az emberi környezetre, a biológiai egyensúlyra, az emberiség jövőjére. Mindezekon kívül további társadalomra veszélyessége abban rejlik, hogy súlyos járulékos bűncselekmények kapcsolódnak hozzá, mint a korrupciós bűncselekmények (vesztegetés), illetve pénzmosás, melyek országok és térségek biztonságát stabilitását veszélyeztetik. Ennek megfelelően a hatékony fellépés kiemelt prioritást kell élvezzen. Az értekezésben rávilágítottam arra a tényre, hogy a védett állat- és növényfajok illegális kereskedelmében a nemzetközi szervezett bűnözés jelentős szerepet vállal. Amikor szervezett bűnözésről írnak a nemzetközi tudományos szakirodalomban, vagy a nemzetközi szervezetek jelentéseiben a palermói egyezményben megfogalmazott szervezett bűnözői csoport fogalmat tekintik alapnak. Nehézséget okoz a jelenség elleni fellépésben, hogy a szervezett bűnözői csoport és a szervezett bűnözés fogalmát sok esetben összemossák, mintegy szinonim fogalomként tekintenek

mindkettőre. Az értekezés megírásakor szembesültem azzal a ténnyel, hogy kevés konkrét olyan jelentést, vagy cikket találtam a nemzetközi szakirodalomban, ami részletesen elemelné, hogy milyen struktúrájú, munkamegosztású szervezett bűnözői csoportok vesznek részt e tevékenységben, csupán annyit írnak, hogy a szervezett bűnözés bonyolítja e tevékenységet.

Az értekezésben rávilágítottam, hogy mennyire árnyalt a kép, milyen sokféle struktúrával és munkamegosztással rendelkező szervezett bűnözői csoport létezik, melyek tevékenysége országokon, és kontinenseken átível, és sokukról, sem az eljáró rendészeti szervek, sem nemzetközi hírű kutatók nem is gondolják, hogy az Egyezmény szervezett bűnözői csoport fogalmának megfelelőek.

A közhiedelemben és sajnos gyakran egyes szakemberek körében is elterjedt az a téves nézet, hogy a szervezett bűnözői csoportok merev hierarchia alapján felépülő, maffia típusú szervezetek, melyet egy keresztapa irányít, aki alatt alvezérek és katonák tevékenykednek. Amint látjuk a védett állat és növényfajok illegális kereskedelmében kevésbé jellemzőek az ilyen típusú szervezetek: vannak ugyan területek (illegális orrszarvútülök, kaviár kereskedelem) ahol tisztán jelen vannak, azonban az esetek nagy részében legális vállalatok, vagy laza szerkezetű hálózatok, illetve a három típus keveréke bonyolítja e tevékenységet. Látható, hogy a vállalati, laza hálózatban, illetve hibrid struktúrában való működés is megfelelhet a szervezett bűnözői csoportok fogalmának. Amint az értekezésben utaltam rá, sokszor nehezebb a laza szerkezetű hálózatok elleni fellépés, egyrészt mert a hatóságok (sokszor a szakirodalom is ezen az állásponton van) szerint ezek nem szervezett bűnözői csoportok, másrészt mert egy-egy résztvevő (orvvadász, kereskedő, csempész stb.) kiesése, letartóztatása esetén a hálózat zökkenő mentesen tovább működik, hiszen könnyen pótolhatók egyes tagok. Míg a hierarchikus bűnszervezetek esetén egy-egy magasabb szinten elhelyezkedő alvezér, vagy a legmagasabb vezető kiesése okozhat zavarokat a működésben, vagy egy szervezet teljes összeomlását is eredményezheti. Nehézség továbbá az ilyen szervezetek elleni fellépés azért is, mert míg a hierarchikus szervezeteknél a tagok között szoros a kapcsolat, egymást jól ismerik, és a világszerte alkalmazott nyomozás taktikai eszközökkel (pl. vádalku) egymást buktathatják le a tagok, elindítva ezzel egy dominó effektust, mely a szervezet vezetőjéig elérhet, és a teljes szervezet összeomlását okozhatja. Ezzel szemben a laza hálózatoknál a tagok kapcsolata nagyon eseti jellegű, egymás dolgairól keveset tudnak, változó a láncolat következő tagjának személye is, így ennek köszönhetően a fentiekben vázolt taktika nem vagy nehezen kivitelezhető.

Az ilyen nemzetközi szinten működő bünszervezetek elleni fellépésben további nehézség a határokon, kontinenseken átnyúló bűnözői kapcsolatrendszer, és az ehhez szükséges szoros bűnügyi együttműködések hiánya. Az értekezésben példaként felhozott sikeresen megoldott kontinenseken átnyúló nemzetközi jellegű ügyekben minden esetben szoros bűnügyi együttműködés és információcsere működött az érintett országok hatóságai között.

Ezen entitások ellen hatékony fellépés kulcsa az érintett országok szoros bűnügyi együttműködése, a bünszervezetek struktúrájának, működésének további kutatása, elemzése, és a korrupció visszaszorítása lehetne.

9. Új tudományos eredmények

9.1. Újabb illegális nemzetközi kereskedelmi trendek az EU területén

Az értekezés és kutatás kezdetén az 1. hipotézisem az volt, hogy az EU területén végrehajtott lefoglalások elemzésével az eddigieken túl újabb, a szervezett bűnözés jelenlétére utaló trendek figyelhetők meg.

Az értekezésben leírtam, hogy az Európai Unió területére való illegális behozatal és kivitel tekintetében végrehajtott lefoglalások alapján a kutatásomat megelőzően milyen analíziseket végeztek, és azokból milyen következtetéseket vontak le. Ezen megállapítások szerint az EU célországnak és tranzitországnak tekinthető a kaviár, korallok, egyes teknősfélék, papagájok, illetve a hagyományos kínai orvosláshoz (traditional chinese medicin) köthető, illetve egyéb növényi és állati származékot tartalmazó gyógyhatású termékek vonatkozásában. Forrásországgként merül fel az üvegangolna, és bizonyos védett madárfajok (sólymok) vonatkozásában.

Jelen értekezésben leírt kutatásom újabb tendenciákat tárt fel az EU-t érintő nemzetközi illegális vadvilági kereskedelemben.

A nemzetközi illegális elefántcsontkereskedelemben korábbi lefoglalási adatok szerint a megmunkált elefántcsont import termékként érkezett Afrikából az EU területére. A kutatási eredmények szerint a 2015-2020 közötti években 27 esetben foglaltak le megmunkált elefántcsontot (szobrok) átlagosan 4,34 kg-ot, és valamennyi esetben postai csomagként kísérelték meg az illegális szállítást, illetve a célország Kína volt. Mindez mutatja, hogy az EU az internetes nemzetközi kereskedelem egyik fő forrásának tekinthető, ezért az EU egyes tagállamainak rendészeti szerveinek feladata az egyes hirdetések kiszűrése, a hirdető és a

raktározott elefántcsont felderítése, továbbá az EU és Kína, mint célország közötti fokozott bűnügyi együttműködés kiépítése.

Célországként említi az EU-t több kutatás, különböző olyan gyógyhatású készítmények tekintetében, melyek tartalmaznak védett növényi vagy állati származékokat. Megállapítottam, hogy rendszeresen és nagyobb mennyiségben érkeznek tengeri csikóhal vagy orvosi pióca kivonatot tartalmazó készítmények illegálisan közúton Lengyelországba Ukrajnából, mely útvonal eddig korábban nyilvánosságra hozott jelentésekben, kutatási anyagokban nem szerepelt.

Egyáltalán nem említik sem kutatások, sem jelentések az amerikai kontinensen élő vörös hiúz (línx rufus) mint az EU területére importált nemzetközi illegális kereskedelemben érintett fajt. Kutatásom szerint a vörös hiúz bundáját a vizsgált időszakban 17 esetben foglaltak le átlagosan 20,6 kg-ot. A lefoglalt mennyiségek száma kereskedelmi mennyiségre utal. Minden esetben a forrásország az Amerikai Egyesült Államok míg a célország Görögország volt.

Összességében valamennyi tendencia arról tanúskodik, hogy az EU országaiba irányuló és onnan kiinduló átlagos lefoglalási mennyiség magas, kereskedelmi mennyiségű. Mindezek arra engednek következtetni, hogy az EU-ba irányuló vagy onnan származó védett fajokkal nem egyedi jellegű, kis mennyiségű csempésztevékenység, hanem rendszeres, visszatérő kereskedelmet folytatnak egyes személyek vagy csoportok. További kutatást igényel annak tisztázása, hogy az illegális kereskedelem mögött egyazon, vagy több csoport, vagy csak egyének állnak-e. A kérdés megválaszolása fontos, hiszen, ha egy vagy több csoport végzi rendszeres haszonszerzési célból e tevékenységet a szervezett elkövetés merül fel. A lefoglalási adatok továbbá rámutatnak a már ismert problémára a tevékenység globális jellegére.

9.2. A Magyarországot érintő nemzetközi illegális állat- és növénykereskedelemben hazánk is érintett

A 2. hipotézis szerint hazánk a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok által elkövetett illegális állat- és növénykereskedelemben érintett.

A kutatás alapfogalmaként a palermói egyezmény szervezett bűnözői csoport fogalmát használtam. A beszerzett statisztikai adatok, megvizsgált bűnügyi iratok és lefolytatott szakértői interjúk szerint hazánk elsősorban cél és tranzitországgként érintett, és ezekben az ügyekben megfigyelhető a szervezett bűnözői csoportok jelenléte.

Célországként szerepel hazánk az illegális online kereskedelem útján beszerezhető termékek vonatkozásában. Elsősorban a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren lefoglalt illegális állat- és növény termékek és keletkezett bűnügyek vonatkozásában voltak kimutathatók nemzetközi szervezett bűnözői csoportok jelenlétére utaló adatok. A bűnügyekben lefoglalt termékek mindegyike a CITES egyezmény hatálya alá tartozó növényi származékot tartalmazó gyógyhatású készítmények, illetve az egyezmény hatálya alá tartozó hullók bőréből készült ruházati termékek, és kiegészítők. Fontos tény emellett az is, hogy az általam vizsgált ügyekben a konkrét fajok vonatkozásában egyik forrásország sem tett fenntartást a CITES egyezményre vonatkozóan, és konkrét esetekben sem kiviteli, sem behozatali engedélyek nem álltak rendelkezésre, azaz büntetendő cselekménynek minősül az ilyen termékekkel való nemzetközi kereskedelem a forrásországban is.

Mindegyik ügyben legálisan bejegyzett gazdasági társaságok kereskednek nemzetközi szinten illegálisan, az online tér adta lehetőségek kihasználásával. Ez kriminológiai szempontból a gazdasági társaságok keretei közötti elkövetett vállalati bűnözésnek felel meg.

Büntetőjogi szempontból vizsgálva a jelenséget (amint azt a vonatkozó fejezetben is kifejtettem) kijelenthető, ha egy legálisan bejegyzett gazdasági társaság tevékenységével bűncselekményeket követ el anyagi haszonszerzési céllal, az megfelel a szervezett bűnözői csoport fogalmának. A gazdasági társaság tagjairól kijelenthető, hogy tevékenységüket a palermói egyezmény szervezett bűnözői csoport keretei között fejtik ki, és az egyezményben vállalt kötelezettségeknek megfelelően a részes államoknak (forrásország, tranzitország, célország) jogalkotási, és jogalkalmazási, nemzetközi együttműködési (rendészeti, igazságszolgáltatási) kötelezettségei merülnek fel.

A kutatásom során feltárt másik jellemző tendencia a védett madarak nemzetközi illegális kereskedelme egyes kelet európai országok (elsősorban Románia) és Olaszország között, melyben hazánk a tranzitország szerepét tölti be. A vizsgált bűnügyek és lefolytatott szakértői interjúk arra engednek következtetni, hogy a jelenséggel foglalkozó határokon átnyúló csoportos elkövetés a lazábban szervezett hálózatok (szervezetlen hálózatok) fogalmába tartozik kriminológiai szempontból. Egyes ügyek tekintetében egyébként a hierarchikus jellegű bűnszervezet jelenlétére utaló is jelek vannak.

Büntetőjogi szempontból ezeknél az ügyeknél is meg lehet állapítani, hogy a csoportos elkövetési formák az egyezményben foglalt szervezett bűnözői csoport fogalmába

beilleszthetők. Egyik ügyben a magyar büntető törvénykönyvben foglalt bűnszervezet gyanúja is fennáll.

A nemzetközi illegális hóvirágsempészetben Magyarország tranzitszerepet tölt be. A hóvirág (*galanthus nivalis*) a CITES II függelékében szereplő növényfaj, melyet illegálisan szállítottak a vizsgált időszakban Ukrajnából jellemzően Olaszországba közúton. A kutatás során beszerzett adatok alapján megállapítható, hogy nagyjából vágott formában történt a virágok szállítása, az esetek nagy részében nagyobb, kereskedelmi mennyiségben. A konkrét szervezetséget nem sikerült a kutatás során feltárni, azonban további kutatási irányokat jelölnek ki az eddigi eredmények.

9.2 A magyar Btk. bűnszervezet fogalma nem alkalmazható több olyan szervezett bűnözői csoportra mely a palermói egyezmény szerint szervezett bűnözői csoportnak minősül

Az értekezés 3. hipotézise szerint a magyar büntető törvénykönyvben definiált bűnszervezet fogalom a palermói egyezmény szervezett bűnözői csoport fogalmánál jóval szűkebb, így a magyarországi nemzetközi illegális állat- és növénykereskedelemben érintett csoportos elkövetési formákra nem alkalmazható.

Mint azt korábbi fejezetekben és itt is ismerttettem a feltárt kutatási eredmények szerint hazánk mint cél és tranzitország szerepel a nemzetközi illegális állat- és növénykereskedelemben, és a csoportos elkövetési formák (vállalati bűnözés, szervezetlen hálózatok) mindegyikére ráilleszthető a szervezett bűnözői csoport fogalom, ugyanakkor nem illeszthető mindegyikre a hatályos magyar Btk. bűnszervezet fogalma.

A Büntető Törvénykönyv 2019-es módosításával beemelt új fogalmak (hierarchikusan szervezett, konspiráltan működő) jelentősen szűkítették a bűnszervezet alkalmazási lehetőségeit. Álláspontom szerint ezzel számtalan a szervezett bűnözői csoport által elkövetett bűncselekmény elleni hatékony és következetes fellépést nehezítették meg, amelyek kriminológiai értelemben a szervezett bűnözés részét képezik. A hazai jogalkotás e csoportok jogi minősítését egy szinttel lejjebb az enyhébb jogkövetkezményekkel járó bűnszövetség szintjére helyezte.

9.4. A nyomozó hatóságok közötti nemzetközi információcsere hiánya a nemzetközi jellegű bűnügyekben

Az értekezés 4. hipotézise szerint a nemzetközi információcsere a magyarországi ügyekben alapvetően nem jellemző, a külföldi szálak nem kerülnek felderítésre.

A kutatásom során valamennyi vizsgált bűnügy nemzetközi jellegű, vagyis a forrásország, vagy a célország Magyarországon kívüli.

Az általam vizsgált ügyek vonatkozásában kijelenthetem, hogy a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtéren megvizsgált ügyek egyikében sem volt semmi nyoma annak, hogy az eljáró magyar nyomozó hatóság bármely másik érintett külföldi nyomozóhatósággal, vagy más nemzetközi bűnügyi együttműködést biztosító szervezettel (Interpol, Europol) felvette volna a kapcsolatot.

Holott légi úton rendszeres jelleggel online rendelések alapján érkeztek visszatérően, ugyanazon országokból (India, USA) különböző nemzetközi védetség alatt álló állati- vagy növényi termékek, melyet az adott országban legálisan bejegyzett gazdasági társaság forgalmaz vagy gyárt. A nemzetközi információcsere mindenképpen indokolt lett volna, vagy legalább egy jelzést küldeni valamely nemzetközi bűnügyi együttműködést biztosító rendőri szervnek (Interpol, Europol).

Kijelenthető ugyanígy a nemzetközi bűnügyi információcsere hiánya a közúton hazánk területén áthaladó illegális csempészet vonatkozásában is, az értekezésben tárgyalt két területen (védett madarak és hóvirág). Kivételes pozitív példa ugyanakkor a Makói Rendőrkapitányságon korábban folyamatban volt egyik ügy, melyben Romániából Olaszországba csempészték védett madarakat hazánk érintésével. Az ügyben az eljáró nyomozóhatóság által kezdeményezett jogsegély is hozzájárulhatott egy nemzetközi szinten működő hálózat leleplezésére.

9.5. Hazánkban a nemzetközi szinten működő vállalati bűnözői csoportok és szervezetlen hálózatok érintettek a vadon élő állat- és növényfajok illegális kereskedelmében

Az értekezés 5. hipotézise szerint hazánkban jellemzően nem az ún. klasszikus, hierarchikus bünszervezetek érintettek a védett fajok nemzetközi illegális kereskedelmében, hanem vállalati bűnözői csoportok és szervezetlen hálózatok.

A hierarchikus bünszervezetek jellemzői: egy személyi vezetés, tisztán meghatározható hierarchia, erős belső fegyelem, szigorú belső szabályok, a szervezet egy névről ismert (pl. cosa nostra), gyakori az erős társadalmi vagy etnikai kapcsolat a tagok között, az erőszak alapvető jellemzője az aktivitásnak, illetve a szervezet gyakran teljes befolyás és ellenőrzés alatt tart egy meghatározott földrajzi területet (UNODC 2010).

Vállalati bűnözés azon jogellenes és káros cselekmények összessége, melyeket egy cég alkalmazottai követnek el egyéni vagy a cég érdekeinek előmozdítása érdekében (Friedrich 2010).

Szervezetlen hálózatok azok a csoportok, melyek több országot érintően végzik a különböző védett fajok kereskedelmét, csempészetét: például a csempész apparátus, melynek összetétele gyakran változik, néha ideiglenes. Az ilyen csempész hálózatok tagjainak személye, összetétele nem állandó, a láncolat egyes tagjai közötti kapcsolat laza. A csoport rugalmasan reagál a különböző társadalmi-gazdasági, politikai és ökológiai változásokra ezzel keresi a lehetőséget az illegális tevékenységének minél hatékonyabb és jövedelmezőbb kifejtésére

A nemzetközi kutatások eredményei is rámutatnak arra, hogy általában a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok a legkülönbözőbb formában, struktúrával, létszámmal, működési időperiódussal, tevékenységi formával jöttek létre.

Ezek a csoportok előfordulnak a közismert „maffia” struktúrájú merev bünszervezetektől a laza, rugalmas felépítésű transzkontinentális hálózatokig egyaránt. Valamely bünszervezet teljes befolyást ér el a politikai hatalomban, mások kevésbé, vagy egyáltalán nem. Egyes csoportosulások a legális gazdasági élet felett átvehetik az irányítást, azt jelentősen befolyásolhatják, míg néhányuk inkább csak behatol a pénzmosási tevékenységével. Némelyik csoport lételeme a korrupció, míg másoknak kevésbé. Létszámuk szintén változó lehetnek több száz tagot számláló (ez a ritkább), vagy csupán pár tucatnyian. Ugyanígy a működési időperiódusok is jelentősen eltérnek (több év vagy csupán pár hónap). Ezek az eltérések sokszor nem csak a különböző földrajzi területen létrejött szervezetekre jellemző, egy országon belül létrejött szervezeteknél is megfigyelhető a sokféleség. Az eltérőség ellenére közös vonásuk, hogy valamennyi ilyen csoportosulás (általában súlyos) bűncselekményeket követ el, melyek révén minél nagyobb profitot, befolyást akar szerezni (Szendrei, 2018, 88). A szervezett csoportokban való bűnelkövetés veszélyei abban rejlenek, hogy egyrészt képes destabilizálni egyes államok nemzetbiztonságát, jogrendjét, és gazdasági rendszerét (Kozlowsky 2018, 59), másrészt az elkövetők elleni fellépés kriminalisztikai kihívások elé állítja a bűnüldöző hatóságokat is, jelentősen megnehezítve egyes nyomozások eredményességét (Bócz 2008, 11).

A hazánkat érintő nemzetközi jellegű természetkárosítási ügyekben, melyeket szervezett bűnözői csoportnak minősülő entitások követtek el, kijelenthető, hogy a hipotézisemnek megfelelően nem klasszikus hierarchikus irányítás alatt álló maffia szervezetek, hanem

külföldön működő vállalatok, gazdasági társaságok (vállalati bűnözés), illetve lazán szervezett hálózatok (szervezetlen hálózatok) követték el.

9.6. A hazánkat érintő szervezett elkövetéshez nem kapcsolódnak olyan más súlyos bűncselekmények melyek a nemzetközi szakirodalom szerint globálisan jellemzők.

A 6. hipotézis szerint a Magyarországot érintő nemzetközi illegális védett állat és növénykereskedelem nem kapcsolódik olyan más szervezett bűnözéshez kapcsolódó bűncselekmény, melyek a nemzetközi kutatások szerint általában, globálisan jellemzők.

A nemzetközi kutatások szerint a határokon átnyúló illegális vadkereskedelemhez más a szervezett bűnözéssel kapcsolatba hozható bűncselekmény is szorosan kapcsolódik: korrupciós bűncselekmények, pénzmosás, más illegális termékekkel való kereskedelem (drog, fegyver, emberkereskedelem), erőszakos bűncselekmények stb. (Anagnostou & Doberstein, 2021)

A felvett interjúk és a megtekintett bűnügyek alapján ennek a hazánkat érintő ügyekben egyértelmű jelét nem tapasztaltam.

10. Ajánlások

Az Európai Unió a 2015-2021-es majd a 2021-et követő jelenlegi ciklusban EMPACT prioritássá tette a vadon élő állat és növényfajokkal kapcsolatos bűncselekmények elleni fellépést. A saját kutatási eredményeim is igazolják, hogy a szervezett bűnözés a védett állat- és növényfajok illegális kereskedelmében jelen van az Európai Unióban és Magyarországon is, vagyis mindenképpen üdvözlendő, hogy a probléma súlyát felismerve kiemelt területként kezelik.

Az EU tekintetében a lefoglalási adatok alapján végzett kvantitatív elemzésem újabb olyan tendenciákat, területeket tárt fel, melyek kereskedelmi tevékenységre, és a szervezett bűnözői csoportok részvételére utalnak. Ezek alapján indokoltnak látom egyrészt a feltárt jelenségek további kutatását, és elemzését (nem csupán kutatói, hanem bünelemzői, bűnüldözői szinten is), illetve további kvantitatív módszeren (lefoglalási adatokon) alapuló elemzések készítését. Jóllehet a különböző bűnügyi területeken előforduló módszerek, tendenciák feltárására irányulóan alkalmazzák az ún. SOCTA kérdőíveket, de ez a kérdőív jellemzően nem kvantitatív alapú kutatási módszer.

Feltártam a kutatásomban, hogy a nemzetközi szinten működő szervezett bűnözői csoportok vadon élő állat- és növényfajokkal kapcsolatos illegális tevékenysége érinti hazánkat,

elsősorban mint cél és tranzitország, azonban ezen ügyek nagy része nem kap kellő prioritást. Egyrészt hatásköri szabályok alapján ezek a bűnügyek a helyi rendőri nyomozóhatóságok előtt folynak, másrészt részben ennek következtében a nemzetközi információcsere, nemzetközi szálak felderítése elmarad.

A nemzetközi repülőtéren, vagy közúti hatátkelőhelyeken lefoglalt védett fajokkal kapcsolatban indult nyomozások a helyi (vagy RRI) nyomozó hatóságok hatáskörébe kerülnek a jelenleg hatályos hatásköri rendelet alapján.

A KR NNI hatáskörébe csak akkor kerülhet a bűncselekmény nyomozása, ha „bűnszervezetben történő elkövetésének gyanúja esetén ... ha az annak alapjául szolgáló bűncselekménynek - a 2006. évi CI. törvénnyel kihirdetett, az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni Egyezmény 3. cikk (2) bekezdésében meghatározott - nemzetközi jellege van (a továbbiakban: nemzetközi jelleg)”.

A Rendelet alapján először is teljes mértékben kieshet a KR NNI hatásköréből minden olyan bűnügy nyomozása mely „csak” a palermói egyezmény szervezett bűnözői csoport fogalmának felel meg, a magyar Btk-nak nem. Másrészt nem tisztázott mit értünk „bűnszervezetben történő elkövetésének gyanúja” alatt: a megalapozott gyanú vagy egyszerű gyanú is elegendő, milyen szinten legyen bizonyított az ügyben a bűnszervezet fennállása.

Mindenképpen indokolt lenne, hogy a nemzetközi szervezett bűnözői tevékenységre specializálódott Nemzeti Nyomozó Iroda hatáskörébe helyezni a nyomozást ezekben az ügyekben, természetesen a környezeti bűnözéssel foglalkozó egység létszámemelése mellett. Megoldás lehetne a hatásköri normák változatlanul hagyása mellett a helyi rendőri szervek megerősítése létszámban és technikában, azért, hogy ilyen jellegű ügyekben a gyors nemzetközi információcsere alkalmazásával hatékonyabban fel tudjanak lépni.

Megállapítottam azt is, hogy a magyar büntetőjog bűnszervezet fogalma jelentősen szűkebb a nemzetközi egyezményekben (palermói egyezmény, EU kerethatározat) foglalt szervezett bűnözői csoport fogalmánál. A 2019-es Btk. módosítással jelentősen leszűkítette a jogalkotó azon entitások körét melyekre alkalmazható lenne, ezért mindenképpen megfontolást igényel a jogalkotó részéről a bűnszervezet régi, tágabb fogalmának visszaállítása.

Ismeretes, hogy hatályos szabályozásunk a szervezett elkövetés értékelésére kétlépcsős értékelési lehetőséget ad: bűnszervezet és bűnszövetség, mindkét esetben súlyosabb jogkövetkezményeket helyezvén kilátásba a szervezett, csoportos elkövetés fokozottabb

veszélyére tekintettel. Így ebből a szempontból nem tűnik indokoltnak a bűnszervezet fogalmának tágítása. Azonban bűnszövetségben való elkövetés esetén a jogalkotó jóval enyhébb jogkövetkezményeket helyez kilátásba, mint bűnszervezetben való elkövetés esetén (pl. bűnszervezet esetén: büntetési tétel felső határának kétszeresére emelése, vagyoneklkobzás esetén a bizonyítási teher megfordulása stb.). Ráadásul a Btk. Különös Részében külön minősített esetként a természetkárosítás bünteténél nem tünteti fel a törvény.

Megoldás lehetne, ha a jogalkotó a természetkárosítás bünteténél a bűnszövetségben való elkövetést külön minősített esetként tüntetné fel.

További probléma, hogy a természetkárosítás büntetének alapesete csupán három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A palermói egyezmény szerint ugyanis *„szervezett bűnözői csoport: bizonyos ideig fennálló, három vagy több főből álló strukturált csoport, amely összehangoltan működik egy vagy több, a jelen Egyezményben meghatározott súlyos bűncselekmény elkövetése céljából, közvetlen vagy közvetett módon pénzügyi vagy más anyagi haszon megszerzésére törekedve”*.

Amint az értekezésből kitűnik a hazánkat is érintő nemzetközi szinten, több ember részvételével, szervezeten elkövetett természetkárosítás bűncselekmények, a csoportos elkövetés struktúrája alapján beleillenek az egyezmény szervezett bűnözői csoport fogalmába, egyedül az egyezményben foglalt „súlyos bűncselekmény” feltétel hiányzik. Az egyezmény szerint: *„súlyos bűncselekmény: legalább négy év szabadságvesztéssel vagy súlyosabb büntetéssel büntethető bűncselekményt megvalósító magatartás”*. Hatályos büntető törvénykönyvünk szerint az alapeseti tényállás három évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni, vagyis megfontolás tárgyát képezhetné a büntetési tétel súlyosságának emelése.

11. A kutatási eredmények gyakorlati felhasználhatósága

Az értekezés tudományos eredményei a tudományos közösség, az oktatás, és a gyakorlati szakemberek számára is felhasználható a gyakorlatban.

Az értekezésben is kifejtettem, hogy a témában a hazai viszonyokat vizsgáló magyar nyelvű tanulmány, értekezés nagyon limitált számban jelent meg, a nemzetközi viszonyokat vizsgáló hazai publikáció pedig még kevésbé. Ugyanígy igaz, hogy a szervezett bűnözés szerepét e tevékenységben sem kutatta hazai szakember. Ezért a nemzetközi tendenciákat elemző fejezetek és megállapítások mind a hazai rendészeti oktatásban, mind a gyakorlati jogalkalmazók számára hasznos forrásként szolgálhatnak.

Az EU vonatkozásában feltárt újabb tendenciák egyrészt a gyakorlati rendészeti szakemberek számára nyitnak meg újabb utakat (elemzések), másrészt a tudományos élet számára újabb kutatási irányokat is megfogalmaznak.

A nemzetközi információcsere hiányának ténye nemzetközi jellegű ügyekben elfogadhatatlan. Ugyanígy a nemzetközi jellegű bűnügyek helyi nyomozó hatóságok általi nyomozása sem elég hatékony a kutatás során szerzett tapasztalatok szerint. Ezen a téren a jogalkalmazóknak konkrét javaslatokat fogalmaztam meg.

A hatályos bünszervezet büntetőjogi fogalmának elemzése mind a jogalkalmazók, mind a jogalkotók számára gyakorlati kérdéseket vet fel, elindíthat újabb kutatásokat, vagy akár kodifikációs folyamatot.

A téziszüzethez felhasznált irodalom jegyzéke

- Anagnostou, M. (2021). Synthesizing knowledge on crime convergence and the illegal wildlife trade. *Environmental Challenges*, 5, 100222. <https://doi.org/10.1016/j.envc.2021.100222>
- Bócz, Endre (2008): A szervezett bűnözésről és a bünszervezet fogalmáról. *Magyar Rendészet*, 8, 5-23.
- De Boer, J., & Bosetti, L. (2015). *The crime-conflict “nexus”: State of the evidence*. 5(9), 1–25.
- INTERPOL. (2022). *Wildlife crime*. <https://www.interpol.int/Crimes/Environmental-crime/Wildlife-crime>
- Kozlowsy, R. (2018): Organized Crime in Europe. *Magyar Rendészet*, 18(5), 57-76
- Nellemann, C., Henriksen, R., Kreilhuber, A., Stewart, D., Kotsovou, M., Raxter, P., Mrema, E., & Barrat, S. (Szerk.). (2016). *The rise of environmental crime: A growing threat to natural resources, peace, development and security*. United Nations Environment Programme.
- Pádár, Z., Nogel, M., Kovács, G., Gárdonyi, G., & Zenke, P. (2022). A vadvilági bűnözés sajátos kriminalisztikai kihívásai Magyarországon. *Belügyi Szemle*, 70(9), 1727–1748. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.9.1>
- Rosen, G. E., & Smith, K. F. (2010). Summarizing the Evidence on the International Trade in Illegal Wildlife. *EcoHealth*, 7(1), 24–32. <https://doi.org/10.1007/s10393-010-0317-y>
- Stiles, D., Redmond, I., Cress, D., Nellemann, C., & Formo, R. K. (2013). *Stolen Apes: The Illicit Trade in Chimpanzees, Gorillas, Bonobos and Orangutans*. https://gridarendal-website-live.s3.amazonaws.com/production/documents/s_document/62/original/GRIDPublication.pdf?148364642
- Szendrei, Ferenc (2018): A szervezett bűnözés gazdasági háttere és a pénzmosás, *Magyar Rendészet*, 18. évf. 5. szám, doi: 10.32577/mr.2018.5.5, p. 77-91.
- Sziebig, O. J. (2021). *Vadvilág végveszélyben: A vadvilággal kapcsolatos büntetendő cselekmények nemzetközi és uniós jogi vonatkozásai*. Iurisperitus Kiadó.
- UNODC (Szerk.). (2010). *The globalization of crime: A transnational organized crime threat assessment*. UNODC.

- UNODC. (2020). *World Wildlife Crime Report 2020*. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/wildlife/2020/World_Wildlife_Report_2020_9July.pdf
- van Uhm, D. P., & Moreto, W. D. (2017). Corruption within the Illegal Wildlife Trade: A Symbiotic and Antithetical Enterprise. *The British Journal of Criminology*. <https://doi.org/10.1093/bjc/azx032>
- van Uhm, D. P., & Nijman, R. C. C. (2020). The convergence of environmental crime with other serious crimes: Subtypes within the environmental crime continuum. *European Journal of Criminology*, 1477370820904585. <https://doi.org/10.1177/1477370820904585>
- van Uhm, D., South, N., & Wyatt, T. (2021). Connections between trades and trafficking in wildlife and drugs. *Trends in Organized Crime*, 24(4), 425–446. <https://doi.org/10.1007/s12117-021-09416-z>
- Viollaz, J., Graham, J., & Lantsman, L. (2018). Using script analysis to understand the financial crimes involved in wildlife trafficking. *Crime, Law and Social Change*, 69(5), 595–614. <https://doi.org/10.1007/s10611-017-9725-z>
- Wyatt, T., van Uhm, D., & Nurse, A. (2020). Differentiating criminal networks in the illegal wildlife trade: Organized, corporate and disorganized crime. *Trends in Organized Crime*. <https://doi.org/10.1007/s12117-020-09385-9>

A doktorjelölt témában írt publikációi

- Zsigmond Csaba: A környezeti bűncselekmények és a szervezett bűnözés, In: Frigyer, László (szerk.), Budapest, Magyarország: Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) (2018) 323 p. pp. 169-188., 20 p.
- Zsigmond Csaba: A párhuzamos nyomozások gyakorlati problémái In: Frigyer, László (szerk.) Nemzetközi jellegű szervezett bűnözés nyomozásának kutatása információáramlási szempontból Tanulmánykötet I. Budapest, Magyarország : Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) (2018) 323 p. pp. 8-32., 24 p.
- Zsigmond Csaba: A védett fajok nemzetközi csempészete és a szervezett bűnözés In: Gaál, Gyula; Hautzinger, Zoltán (szerk.) A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendészettudományi tényezői Pécs, Magyarország : Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport (2019) 359 p. pp. 287-292. , 6 p.
- Zsigmond Csaba: A szervezett bűnözés elméleti megközelítéseitől a bűnszervezet nemzetközi és hazai jogi fogalmáig BELÜGYI SZEMLE: A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA (2010-) 68 : 10 pp. 61-80. , 20 p. (2020)
- Zsigmond Csaba: Trends in illegal wildlife trade across the EU between 2015 and 2020, DRC SUSTAINABLE FUTURE: JOURNAL OF ENVIRONMENT AGRICULTURE AND ENERGY 2020/1 pp. 161-170. , 10 p. (2020)
- Zsigmond Csaba: Nyomozások a gazdaságvédelem területén In: Ruzsonyi, Péter (szerk.) Közbiztonság : Fenntartható biztonság és társadalmi környezet tanulmányok III. Budapest, Magyarország : Ludovika Egyetemi Kiadó (2020) 2,134 p. pp. 733-762. , 30 p.
- Harnberger Gábor György, Zsigmond Csaba: A veszélyeztetett vadon élő fajok szállításának vámhatósági ellenőrzése, MAGYAR RENDÉSZET 20 : 1 pp. 45-66. , 22 p. (2020)

Zsigmond Csaba, Kovács Dóra: Experiences of the Hungarian customs authority in international illegal wildlife trafficking DRC SUSTAINABLE FUTURE: JOURNAL OF ENVIRONMENT AGRICULTURE AND ENERGY 2 : 1 pp. 54-60. , 7 p. (2021)

Винце, Вари ; Чаба, Жигмонд Заштита дивљих животиња и биљака у међународном и мађарском праву GLASNIK ADVOKATSKE KOMORE VOJVODINE 94 : 3 pp. 712-739. , 28 p. (2022)

Zsigmond Csaba: Bünszervezetek a nemzetközi illegális állat- és növénykereskedelemben MAGYAR RENDÉSZET 22 : 1 pp. 195-223. , 29 p. (2022)

Vince Vári, Csaba Zsigmond: Protection of flora and fauna in international and Hungarian law GLASNIK ADVOKATSKE KOMORE VOJVODINE 2022 : 3 pp. 740-766. , 27 p. (2022)

Vari Vince, Zsigmond Csaba: Zaštita divljih životinja i biljaka u međunarodnom i mađarskom pravu In: Stanko, Bejatović (szerk.) Zbornik Rezimea - Životna sredina i krivičnopravni instrumenti zaštite : Regionalna naučno-stručna konferencija (Novi Sad, 21. oktobar 2022. god.) Skupština Autonomne Pokrajine Vojvodine, Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu, Republika Srbija Viši sud u Novom Sadu, Advokatska Komora Vojvodine (2022) 46 p. pp. 43-44. , 2 p.

A jelölt életrajza

dr. Zsigmond Csaba 1975. november 07-én született Budapesten.

Tanulmányok

Az érettségit követően 1995-től a Rendőrtiszti Főiskola nappali tagozat bűnügyi szakirányán tanult, ahol 1998-ban mint bűnügyi tiszt szerzett diplomát.

A főiskola elvégzését követően munkája mellett 1999-től folytatta tanulmányait az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán, ahol 2003-ban jogász diplomát szerzett.

2008-ban rendészeti szakvizsgát tett

2012-ben jogi szakvizsgát tett

2017-től a Rendészettudományi Doktori Iskola doktorandusza

2019-ben 94 %-osan teljesítette a komplex vizsgát

2021. szerzett abszolutóriumot

C1 angol komplex „law enforcement” szaknyelvi és B1 német komplex nyelvvizsgálval rendelkezik

Munkahelyek

1998-tól 1999-ig a Budapesti Rendőr-főkapitányság XII. kerületi Rendőrkapitányságon mint nyomozó kezdte szakmai pályáját

1999-től 2003-ig a Budapesti Rendőr-főkapitányság Nyomozó Főosztály Vagyonvédelmi Osztály Zseblapási Alosztály nyomozója

2003-től 2005-ig a Budapesti Rendőr-főkapitányság Vizsgálati Főosztály Életvédelmi Osztály fővizsgálója

2005-től 2011-ig a Budapesti Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Főosztály Kiemelt Ügyek Osztályvezetője

Az osztály hatáskörébe tartoztak az egyes szervezett vagy gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos ügyek vizsgálata, védelőkészítése. Az osztály egyik sikeres nyomozása volt a hírhedt "fekete sereg" bűnszervezet elleni nyomozás

2010-től 2011-ig a Budapesti Rendőr-főkapitányság V. kerületi Rendőrkapitányság kapitányságvezető helyettese

2011-től 2014-ig a Budapesti Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Koordinációs Osztály kiemelt főreferense elsősorban a gazdaságvédelemmel összefüggő bűnügyek koordinálása és szakirányítása volt a feladata

2014-től 2019-ig az Országos Rendőr-főkapitányság Bűnügyi Szervek Bűnügyi Főosztály Korrupció és Gazdasági Bűnözés Elleni Osztály kiemelt főreferense, ahol a vagyonvisszaszerzés és környezeti bűncselekmények elleni szakvonal tartozott hozzá

2019-től a Nemzeti Közszerzői Egyetem Rendészettudományi Kar Bűnügyi, Gazdaságvédelmi és Kiberbűnözés Elleni Tanszékre vezényelve (mesteroktatóként, majd tanársegéd)

Díjak, elismerések

2003-ban szabadidejében egy fegyveres bűnöző elfogásában nyújtott helytállásaért Budapesti Rendőr-főkapitánya dicséretben és jutalomban részesítette

Ezen kívül munkája elismeréseként többször részesült BRFK vezetői, és ORFK Bűnügyi Főigazgatói dicséretben és jutalomban.

2012-ben a BM Rendészeti Vezetőképző és Kutató Intézet Vezetője által kiírt tudományos pályázatán I. helyezést ért el "Egy bűnszervezet elleni nyomozás tapasztalatai avagy egy bűnszervezet felszámolása" című tanulmányáért

2013-ban a Belügyi Szemle és a Belügyi Tudományos Tanács tudományos pályázatán "Az új jogos védelem jogalkalmazói problémái és kérdései" című tanulmányával szintén első helyezést ért el.

Konferencia előadások a kutatási témában

2019 "Issues of the environment crime investigations" (nemzetközi konferencia) - NKE RTK

2021 "Természetkárosítás a jogalkalmazók aspektusából" - Országos Kriminológiai Intézet

2022 "Mérlegen a környezetvédelmi törekvések"- Szegedi Tudományegyetem ÁJK szervezésében

2022 "A bűnügyi hírszerzés aktuális kérdései" - NKE RTK Bűnügyi, Gazdaságvédelmi és Kiberbűnözés Elleni Tanszék (nemzetközi konferencia)

Publikációk

23 publikációja szerepel az MTMT-ben ebből 18 magyar és 5 idegen nyelvű